

Ks. WINCENTY MYSZOR

DZIEJE PIOTRA I DWUNASTU APOSTOŁÓW
(NHC VI,1, p.1,1-12,22).
WSTĘP, PRZEKŁAD Z KOPTYJSKIEGO, KOMENTARZ

*Dzieje Piotra i Dwunastu Apostołów*¹ przepisano na pierwszych kartach szóstego kodeksu biblioteki z Nag Hammadi². Przed odkryciem biblioteki z Nag Hammadi utwór ten był nieznany. Jedyny rękopis tego utworu przechowany jest w tej bibliotece. W innym rękopisie koptyjskim, zawierającym także utwory gnostyków, przepisano podobny utwór pod tytułem *Dzieje Piotra*³. Niewątpliwie obydwa utwory należą do apokryficznej literatury związanej z tradycją Piotra. *Dzieje Piotra i Dwunastu Apostołów* zostały przepisane w kodeksie wielkości 27,9 na 14,8 cm na pierwszych dwunastu stronach. Kodeks zawiera 78 stron tekstu utworów gnostyckich i hermetycznych. W górnej części każdej strony tekst został zniszczony przez ubytki papirusu, ale mimo to wobec zniszczeń innych kodeksów tej biblioteki utwór został przekazany w miarę dobrze. Został przepisany na początku kodeksu, a ponieważ kończy się tytułem, jak to było w zwyczaju w czasach starożytnych, wydaje się, że został przekazany w całości. Kopia koptyjskiego przekładu pochodzi z pierwszej połowy IV w. Tekst jednak został przetłumaczony z greckiego na koptyjski dialekt saidzki⁴. Kiedy i gdzie to nastąpiło, nie wiadomo. Dokładnej datacji powstania utworu tak w oryginale, jak i przekładzie koptyjskim nie da się przeprowadzić na podstawie zewnętrznych informacji⁵. W wersji koptyjskiej został przepisany starannie, choć tekst nosi ślady korekty skryby bądź innego korektora. Tłumaczenie w wielu miejscach jest niedoskonałe i tekst okazuje się mniej zrozumiały. Polskie tłumaczenie stara się oddać w miarę możliwości treść koptyjskiej wersji⁶. Tekst koptyjski został wydany dwukrotnie⁷. Tłumaczenie polskie oparto na wydaniu Wilsona i Parrota⁸.

Analiza tekstu pod względem treści wskazuje, że utwór nie jest jednorodny. D. M. Parrot podzielił tekst na cztery części⁹. Jego zdaniem utwór składa się z części wstępnej (p.1,1-2,10). Opisano w niej, jak Apostołowie z Piotrem na czele decydują się wypełnić

¹ Skrót ActPt, por. Teksty z Nag Hammadi, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1979, Pisma Starożytności Pisarzy [= PSP 20], s. 13.

² NHC VI,1, p. [= pagina] 1, 1 [= wiersz] – 12,22), Numer inwentarzowy VI kodeksu całej biblioteki, przechowywanej obecnie w Muzeum Koptyjskim w Kairze, 10 549.

³ Por. W. Myszor, *Dzieje Piotra*, przekład z koptyjskiego. „Studia Theologica Varsaviensia” 15,2 (1977) s. 169-175.

⁴ O greckim oryginale świadczą zachowane greckie formy wokatiwu „O Petre” w p. 9,15 i 10,23.

⁵ Połowa IV wieku odnosi się do powstania całego zbioru jako terminus ante quem.

⁶ W tekście zaznaczam strony i wiersze oryginału. Miejsce poszczególnych wyrazów ze względu na odmienną szyk zdania nie jest dokładnie takie jak w koptyjskim rękopisie. Nie odbiega jednak ponad dwa wiersze. W nawiasach kwadratowych [] podałem tłumaczenia rekonstrukcji, natomiast w nawiasach okrągłych () uzupełnienia, konieczne dla zrozumienia treści, których brak w oryginale.

⁷ M. Krause, P. Labib, *Gnostische und Hermetische Schriften aus Codex II und Codex VI* (= Abhandlungen des Deutschen Archäologischen Instituts Kairo, Koptische Reihe 2), Glückstadt 1971, s. 5-16; R. McI Wilson, D. M. Parrot, *The Acts of Peter and the Twelve Apostles VI,1:1,1-12,22*, w: D. M. Parrot (ed.), *Nag Hammadi Codices V,2-5 and VI with Papyrus Berolinensis 8502, 1 and 4* (= Nag Hammadi Studies XI), Leiden 1979, s. 197-229.

⁸ Wydania tekstu koptyjskiego zawierają także tłumaczenia niemieckie i odpowiednio angielskie, do których oczywiście zaglądałem dla zrozumienia wypowiedzi po koptyjsku. Prócz tych tłumaczeń warto uwzględnić tłumaczenie i opracowanie tekstu: H. M. Schenke, *Die Taten des Petrus und der zwölf Apostel*, w: *Neutestamentliche Apokryphen in deutscher Übersetzung*, hrsg. W. Schneemelcher, II Band: *Apostolische Apokalypsen und Verwandtes*, Tübingen 1989, s. 368-380. Opracowanie to jest dostępne także w wersji angielskiej.

⁹ Por. NHS 11, s. 198-199, a także w: *The Nag Hammadi Library in English*, J. M. Robinson, ed. Leiden 1988, s. 287-289. Tu także tekst angielskiego tłumaczenia s. 289-294.

misję głoszenia. Opis nawiązuje do biblijnej sytuacji, gdy Apostołowie po zmartwychwstaniu i wniebowstąpieniu wykonują zadania misyjne. Dalej Parrot wyróżnił część drugą (2,10-5,18), w której opisano spotkanie Lithargoela jako sprzedawcę pereł z Piotrem. Piotr zdaje się opisywać, jak na ofertę zdobycia pereł reagują ludzie bogaci i biedni. W trzeciej części (5,19-8,11) opisano pobyt Piotra razem z towarzyszami w mieście Lithargoela. Miasto jest miejscem, w którym Apostołowie szukali mieszkania. Nosi ono symboliczne nazwy i ma odniesienie do niebieskiego miasta. Warunkiem wejścia do tego miasta jest wyrzeczenie się namiętności i post. Część czwartą (8,11-12,19) stanowi ukazanie się Lithargoela jako lekarza i rozpoznanie w nim Jezusa Chrystusa. Rozmowa Jezusa z Apostołami kończy się rozesłaniem uczniów do dzieła misyjnego. M. Krause wyróżnił trzy części utworu¹⁰. Pierwszy opis (1,3-1,29) stanowi nakreślenie sytuacji. W części drugiej (1,29-7,23) zdaniem Krausego możemy domyślać się pierwszego czynu Piotra. Jednak pierwsze wiersze (1,9-2,10) można uznać za element wiążący wstęp z właściwym opowiadaniem, które rozpoczyna się od wiersza 2,10. Opowieść przedstawia spotkanie Piotra ze sprzedawcą pereł, którym okazuje się Lithargoel. Wiersze 7,23-8,13 uznał Krause za element łączący z trzecią częścią, to jest z drugim opowiadaniem (8,13-12,19), które jest opowieścią o czynach Apostołów jako grupy. Tu prócz Piotra jest wymieniony z imienia tylko Jan. W tym fragmencie Apostołowie rozpoznają Lithargoela jako Jezusa Chrystusa. Krause wyróżnił więc czyn Piotra (1,30-5,5) i czyn Apostołów (5,5-12,19). Innego zdania jest H. M. Schenke¹¹. Tytuł nie odpowiada dokładnie treści. Utwór opowiada tylko o Piotrze, a Apostołowie pojawiają się tylko jako bezimienna grupa. Jest opowieścią o ewentualnie dwu czynach Piotra. Schenke dochodzi do przekonania, że utwór stanowi kombinację trzech różnych tekstów, których łącznikiem jest postać Piotra. Pierwszy tekst opowiada o podróży morskiej i sięga mniej więcej do wiersza 7,8. Motyw podróży morskiej znany jest z innych pism apokryficznych¹². Drugi tekst, który może być uznany za wizję Piotra, zawiera opis spotkania Piotra z Lithargoelem, sprzedawcą pereł. Tu pojawiają się logiczne braki związków z tekstem poprzednim (psy, wilki, lwy czy byki nie występują w morskiej scenerii). Przekonuje to Schenkego o odmienności tego fragmentu. Tekst jest zbudowany literacko według nieznanego planu; obok ogólnikowych wzmianek o sytuacji pojawia się szczegółowy opis wyglądu Lithargoela. Tekst ten zdaniem Schenkego nie został zresztą włączony do pierwszego, ale wtłoczony i stopiony z pierwszym tak, że trudno je obydwie oddzielić. Trzeci tekst składowy *Dziejów...* przypomina biblijne opisy spotkań Apostołów ze Zmartwychwstałym. Lithargoel tym razem wyraźniej jeszcze niż w poprzedniej części występuje jako lekarz. Zostaje rozpoznany jako Jezus Chrystus i to wtedy, gdy odsłania swoje ciało, na którym domyślnie – brak opisu wprost – Apostołowie rozpoznają ślady męki. Postać Lithargoela może wskazywać nie tylko na judeochrześcijańską tradycję, ale także na związki z lekarzem Asklepiosem w Egipcie oraz na oddziaływanie tego motywu w następnych wiekach, jak to potwierdza utwór *O ustanowieniu archaniołów Michala i Gabriela*, czy wzmianka na inskrypcji z Faras¹³. Otwarta pozostaje kwestia związku tego utworu z *Dziejami Piotra* w Kodeksie Berlińskim. M. Krause jest zdania, że *Dzieje Piotra* z VI kodeksu z Nag Hammadi poprzedzają tekst z Kodeksu Berlińskiego¹⁴. Schenke wyraża zasadniczo wątpliwość w tego rodzaju rozwiązanie¹⁵.

¹⁰ H. M. Krause, *Die Petrusakten in Codex VI von Nag Hammadi*, w: *Essays on the Nag Hammadi Texts in Honour of Alexander Böhlig*, ed. M. Krause. Nag Hammadi Studies 3. Leiden 1972, s. 36-58, zwłaszcza s. 46-51.

¹¹ H. M. Schenke, art. cyt., s. 372-373.

¹² Por. Acta Andreae et Matthiae. 5-16, Lipsius-Bonnet, Acta Apostolorum II, 1, s. 69-84.

¹³ Por. C. D. G. Müller, *Die Bücher der Einsetzung der Erzengel Michael und Gabriel*, Louvain 1962, II, CSCO 226, s. 71,7-13; por. także J. Kubińska, *L'ange Litakskuel en Nubie*, „Museon” 89 (1976) s. 451-455; W. Myszor, *Sprzedawca pereł w „Dziejach Piotra i Dwunastu Apostołów” z VI kodeksu z Nag Hammadi*, „Vox Patrum” 7 (1987) z. 12-13, s. 303-305.

¹⁴ Por. art. cyt., NHS 3, s. 57.

¹⁵ Art. cyt., s. 370 i n.

Osobnym zagadnieniem jest zawartość teologiczna utworu. Oczywiście mamy tu tekst należący do świadectw tak zwanej „małej teologii”, to znaczy teologii ludowej, wyrażonej w obrazach, opowieściach. Jest to mała teologia z racji braku precyzji czy spekulacji, która cechuje teologię uczoną, Ojców Kościoła. Nie oznacza to, że jest to teologia mniej ważna. W badaniach tego rodzaju tekstów należy do tematów wciąż jeszcze słabo opracowanych. Niewątpliwie apokryf *Dzieje Piotra i Dwunastu Apostołów* świadczy o roli Piotra w niektórych środowiskach judeochrześcijańskich¹⁶. Judeochrześcijańską tradycję potwierdza zapewne, obok wielu innych szczegółów, postać Lithargoela, anioła, lekarza, który łączy się z postacią Chrystusa¹⁷. Niewątpliwie otwartym problemem jest jego wymowa gnostycka¹⁸. M. Krause uznaje *Dzieje Piotra* za utwór chrześcijańsko-gnostycki, H. M. Schenke nie znajduje w utworze wyraźnych wpływów gnostyckich. Faktycznie treść teologiczna wydaje się wolna od tych wpływów. Jezus jest nazwany Synem Bożym (6,14-19; 9,11-12), w opisie Jego objawienia możemy znaleźć ewentualnie aluzję do jego męki i śmierci. Wpływ enkratyzmu nie jest jednoznaczny¹⁹. Mamy zachętę do powściągliwości i postu, brak jednak potępienia życia seksualnego i małżeństwa. Za gnostyckim wpływem z M. Krause opowiada się E. Segelberg²⁰ i P. Perkins²¹. Natomiast Parrot wypowiada się podobnie jak H. M. Schenke, że jest to utwór niegnostycki. Przyłączyłbym się do poglądu H. M. Schenkego, że *Dzieje Piotra i Dwunastu Apostołów* nie jest wprost utworem o wyraźnie gnostyckim charakterze, ale mógł być przez gnostyków jako taki z łatwością odczytany, zwłaszcza jeśli uwzględnimy wieloznaczność symboliki w tekstach używanych przez gnostyków²².

Dzieje Piotra i Dwunastu Apostołów

1.(1)[...] który [...] wypowiedź [...] Stało się, że [...] nas spośród [...] (5)[...] apostołowie [...] zostaliśmy związani [...] ciała, inni zaś troszczą się w swych `sercach`²³. W naszych sercach byliśmy (10) zjednoczeni. Poddaliśmy się wykonaniu `posługi, którą zlecił nam `Pan i przeprowadziliśmy `zebranie wśród nas. `Wyszliśmy nad morze według (15) stosownej chwili, która zaistniała `dla nas przez Pana. Znaleźliśmy `statek, który przybijał do brzegu `i przygotowywał się do wypłynięcia. I porozmawialiśmy z marynarzami (20) statku, abyśmy mogli z nimi wyjść. `Oni zaś oka-

¹⁶ Por. na ten temat: Th. Baumeister, *Die Rolle des Petrus im gnostischen Texten*, w: *Acts of the Second International Congress of Coptic Studies. Roma, 22-26 September 1980*, ed. T. Orlandi and F. Wisse, Roma 1985, s. 3-12, zwłaszcza s. 6; K. Berger, *Unfehlbare Offenbarung. Petrus in der gnostischen und apokalyptischen Offenbarungsliteratur*, w: *Kontinuität und Einheit. Festschrift für Franz Mussner*, hrsg. P. G. Müller und W. Stenger, Freiburg 1981, s. 261-326.

¹⁷ Na judeochrześcijańskie związki zwrócił uwagę C. Colpe, *Heidnische, jüdische und christliche Überlieferung in den Schriften aus Nag Hammadi I*, „Jahrbuch für Antike und Christentum” 15 (1972) s. 10-11. Por. także A. Guillaumont, *De nouveaux Actes apocryphes: Les Actes de Pierre et des Douze Apôtres*, „Revue de l'histoire des religions” 196 (1979) s. 141-152.

¹⁸ Por. C. A. Keller, *De la foi à la connaissance: le sens des „Actes de Pierre et des Douze Apôtres”*, „Revue de Théologie et de Philosophie” 110 (1978) s. 131-137.

¹⁹ Na temat enkratyzmu por. Y. Haas, *L'Exigence du reconcement au monde dans les Actes de Pierre et des Douze Apôtres. Les Apophtegmes des pères du Désert et la Pistis Sophia*, w: *Colloque International sur les textes de Nag Hammadi*, ed. B. Barc, Québec 1981, s. 295-303.

²⁰ E. Segelberg, *Prayer Among the Gnostics? The evidence of some Nag Hammadi Documents*, w: M. Krause (ed.), *Gnosis and Gnosticism Papers read at the Seventh International Conference on Patristic Studies*, Nag Hammadi Studies 8, Leiden 1977, s. 62-64.

²¹ P. Perkins, *The Gnostic Dialogue. The Early Church and the Crisis of Gnosticism*, New York 1980, s. 125-130 (pogląd cytuję za H. M. Schenke).

²² Por. W. Mysior, *Symbolika perły w utworach gnostyków i manichejczyków*, „Rocznik Muzeum Narodowego w Warszawie” 36 (1992) s. 41-48.

²³ Rekonstrukcja początku u Krausego: [Das sind die Wor]te, die [K]ephas [und die Apostel] [sprachen]: „Es [geschah], a[ls wir] uns [...] zu einer` Apostel-Ratsversammlung` [...] Parrot: [...] which [...] [...] purpose[...]. [...] [After [...] [...] us [...] [...] apostles[...]. [...] We sailed[...]. [...] Schenke: [Worte (?) , die [...] den A]nla[ss. . .] folgendermassen: Es ge[schah], a[ls] wir aus[ge- wurden] zu[ir] Apostel[...], dass w[ir] und zu Schiff fuhren, indem wir [] des Leibes mit anderen [], die sich Sorge machten in [ihr]em [Herzen].

zali wielką uprzejmość wobec nas, stosownie ` do postanowień danych przez Pana`. Wobec tego, gdy wypłynęliśmy w morze (25) postawiliśmy żagiel, przebyliśmy tak dzień `i noc. Następnie jednak` wiatr zaczął wiać przeciw statkowi` zawrócił nas ku pewnemu małemu miastu`, które znajdowało się pośrodku morza. Ja (30) zaś, Piotr, dowiadywałem się o nazwę` tego miasta wśród niektórych` (ludzi) z owej miejscowości, przy której` zatrzymaliśmy się w porcie. Odpowiedział ||(2,1) pewien człowiek spośród nich i rzekł`, że nazwą tego miasta jest `„Siedziba“, to jest „Umocnienie“` [...] „Cierpliwość“ i [...] (5) dowódca w Tobie` wziął gałązkę palmową z portu<sup>24</sup>. Następnie, gdy wnieśliśmy `bagaż na brzeg, poszedłem` do miasta, aby zasięgnąć [wiadomości] (10) o jakimś miejscu zatrzymania się. Wyszedł ` pewien człowiek, który nosił lnianą ` szatę i przepasany był w biodrach ` i miał złoty pas przepasany na sobie`. Miał także przewiązaną chustę (15) na swej piersi, która zakrywała `jego ramiona i osłaniała jego głowę` i jego ręce<sup>25</sup>. Spojrzałem na tego ` człowieka, gdyż był piękny swoim ` wyglądem i swoją postawą. Widziałem (20) cztery części jego ` ciała: stopy jego ` nóg, część jego ` piersi, dłonie jego ` rąk oraz jego twarz. Te bowiem (25) tylko można było zobaczyć. ` Pudełko na książkę, na swego ` rodzaju książki<sup>26</sup> było w jego lewej ręce, ` a drewniana laska styrokosowa była ` w jego prawej ręce. Jego głos (30) rozbrzmiewał wolno, gdy mówił, ` a wołał w kierunku miasta: „Perły“, „perły“! Ja zaś ` sam myślałem, że to jakiś człowiek ` z tamtego miasta. Powiedziałem (35) do niego: „Bracie mój i mój przyjacielu“! || (3,1) Odrzekł zwracając się do mnie: „Słusznie powiedziałeś: «mój bracie` i mój przyjacielu». Czego spodziewasz ` się ode mnie?“ Rzekłem mu: `(5) „poszukuję miejsca dla zatrzymania się ` dla mnie i moich braci, gdyż ` jesteśmy obcymi<sup>27</sup> w tym miejscu“. Rzekł mi: „Dlatego i ja sam powiedziałem na początku ` «mój bracie i mój przyjacielu» (10), gdyż i ja jestem obcym przyjacielem ` jak i ty“<sup>28</sup>. Gdy to ` powiedział, zawołał: „Perły“, „perły“! Jego głos usłyszeli (15) bogacze tamtego miasta. ` Wyszli ze swoich komnat ` ukrytych, inni zaś ` spoglądali tylko na komnaty ` swych domów, jeszcze inni (20) patrzyli ze swoich ` górnych okien i nie zobaczyli ` niczego w jego ręku, gdyż ` nie miał ani torby podróźnej na plecach, ` ani tobołka przy swej szacie (25), ani przy swej chustce. W swej ` pogardzie dla ludzi nie zapytali ` go (kim jest) w ogóle. On zaś sam ` się im nie objawił. ` Wrócili do swoich (30) komnat mówiąc: „ten człowiek drwi z nas“. ` Jednak posłuchali biedni ||(4,1) owego miasta jego głosu ` wyszli do tego człowieka, który ` sprzedawał perły, i rzekli ` mu: „postaraj się i poucz nas (5) o tej perle, przynajmniej żebyśmy zobaczyli ` ją na własne oczy, jesteśmy biedni ` i nie mamy dla tej ceny ` , aby zapłacić za nią, ale pokaż (ja) nam ` , żebyśmy mogli naszym przyjaciołom powiedzieć, że (10) widzieliśmy perłę na własne oczy“. ` Odrzekł im: „jeśli ` to możliwe, to wejdźcie do mojego miasta, ` nie tylko pokażę ją wam ` na własne oczy, ale dam ją (15) wam za darmo“. Posłuchali więc tylko ` biedni owego miasta ` i rzekli: „Ponieważ jesteśmy ` żebrakami, to wiemy, ` że zwykle nikt nie daje perł (20) żebrakom, ale daje im chleb ` i pieniądze, co zwykle przyjmują`. A teraz zaś to tylko litość, że chcesz dać ` ją, abyśmy poznali ` tę perłę na własne oczy (25) i żebyśmy powiedzieli naszym przyjaciołom ` z dumą, że widzieliśmy ` perłę na własne oczy, gdyż ` zwykle nie znajduje się jej wśród biednych, zwłaszcza ` żebraków tego rodzaju“. Odpowiedział (30) im: „jeśli to ` możliwe przyjdźcie sami ` do mojego miasta. Nie tylko ` pokażę ją wam, lecz dam ją ` wam za darmo“. Ucieszyli się (35) biedni i żebracy z powodu ||(5,1) tego dawcy za darmo. Pytali ` ludzie Piotra na temat cierpień. ` Piotr zaś odpowiadał im (mówiąc) to, co usłyszał o cierpieniu ` drogi, ponieważ oni (apostołowie) wyjaśniali (5) cierpienie ze względu na swą służbę`. (Piotr) rzekł do człowieka sprzedającego ` perły: „Chcę znać ` twoje imię

²⁴ Jako palma zwycięstwa, por. 1 Kor 9,24 (za Schenke).

²⁵ Por. Ap 1,13-16.

²⁶ Schenke wąpi we właściwe odczytanie przez wydawców Krausego i Parrota i czyta zamiast „na swego rodzaju książki“ jak „nach Art der Beamten“.

²⁷ „Obcy“ tworzy ważny motyw gnostyckiej symboliki, por. H. Jonas, *Religia gnozy*, Kraków 1994, s. 64-66. Interpretacja w duchu gnostyckim natrafia na tę samą trudność wieloznaczności jak w symbolu „perły“.

²⁸ O wyrażeniu „obcy“ por J. Sell, *Jesus the „Fellow Stranger“*. *A study of CG VI: 2.35-3,11*, „Novum Testamentum“ 23 (1981) s. 173-192.

oraz (znaczenie) cierpienia (10) na drodze do twego miasta. Jesteśmy ` bowiem obcymi i sługami ` Boga. Konieczne jest, abyśmy ` głosili słowo Boże w ` każdym mieście z radością²⁹. (15) Odpowiedział i rzekł: „Jeśli ` pytasz o moje imię, to Lithargoel ` jest moim imieniem, co oznacza «lekki kamień gazeli»²⁹. ` A co do drogi, o którą mnie (20) pytałeś, a która ma prowadzić do miasta, powiem ` ci o niej; Nikt nie może iść ` tą drogą, jak tylko ten, który (25) wyprze się wszystkiego ` co posiada, który pości (25) codziennie w każdym miejscu³⁰, ` gdyż liczni są złoczyńcy ` i zwierzęta na owej drodze. ` Kto będzie brał chleb z sobą ` na drogę, tego czarne (30) psy zabijają z powodu ` chleba. Kto będzie miał ` na sobie cenną szatę ` z tego świata, tego zabijają złoczyńcy || (6,1) [z powodu] szaty. Kto będzie miał wodę ` [z sobą], zabijają go wilki z powodu ` [wody], które są spragnieni [Kto będzie się] troszczył o mięso(5) i warzywa, tego pożerają lwy ` z powodu mięsa. A jeśli ujdzie ` przed lwami, to byki ` go polykają z powodu warzyw³¹. Gdy ` mi to powiedział, westchnąłem (10) sam do siebie i rzekłem: „wielkie ` są cierpienia na (tej) drodze. Oby ` tylko Jezus dał nam siły i obyśmy nią poszli”. Spojrzał na mnie (i zobaczył), że moje oblicze posmutniało ` , gdy westchnąłem. Rzekł do mnie: „Dlaczego (15) wdychasz, skoro znasz ` to imię. «Jezus» i wierzysz w niego? On jest wielką mocą, który moc daje. ` I ja sam wierzę w Ojca, ` który go wysłał”<sup>32</sup>. Ponownie (20) zapytałem go: „Jaka jest ` nazwa miejsca, do którego chcesz iść ` (jako) do swego miasta?” Odrzekł mi: ` „To jest nazwa mojego miasta: W dziesięciu bramach oddajmy chwałę ` Bogu, zważając na to, że dziesiąta ` brama jest główną”³³. Następnie odszedłem ` od niego w pokoju, aby pójść ` zawołać moich współtowarzyszy ` . Zobaczyłem (wtedy) fale i potężne (30) wały (wód) wyniosłe, otaczające ` brzegi miasta. Zdumiałem ` się nad potęgami, które widziałem. ` Zobaczyłem pewnego starego człowieka, ` gdy siedział, i zapytałem go o nazwę (35) tego miasta; Czy rzeczywiście jego nazwa to ||(7,1) [„Siedziba”] a dano je [...] ` [...] „siedziba” [...] [...]”³⁴ odrzekł mi: „Mówisz ` słusznie; mieszkamy (tu) (5), ponieważ jesteśmy cierpliwi”. Odpowiedziałem mówiąc: „Słusznie ` [...] ludzie nadali mu nazwę [jako pierwszą], bowiem wszyscy, którzy wytrwają cierpliwie w swych (10) pokusach, zamieszkują miasta ` i królestwo wspaniałe ` powstaje z nich, ponieważ ` trwają cierpliwie pośrodku ` zniszczeń i udręczeń od wichrów³⁵; (15) aby w ten sposób dla każdego, ` kto znosi trud swego ciężaru ` wiary, siedzibą stało się ` jego miasto i został zaliczony do ` królestwa niebios”. Szybko (20) poszedłem i zawołałem moich ` współtowarzyszy, abyśmy weszli do ` miasta, do którego nas wysłał ` Lithargoel. Związani ` przez wiarę wyrzekliśmy się ` wszystkiego według tego, ` jak powiedział. Unikaliśmy ` złoczyńców, gdyż nie ` znaleźli żadnej sukni przy nas. ` Uniknęliśmy wilków (30), bo nie znaleźli wody ` przy nas, której są spragnieni. ` Uniknęliśmy lwów, ` ponieważ nie znaleźli żadnego pożądanego ` mięsa w nas. ||(8,1) Uniknęliśmy byków, gdyż ` [...] ` [nie znaleźli] warzyw ` [Ogarnęła] nas wielka radość (5) i beztroska w pokoju ` naszego Pana.

²⁹ Być może ludowa etymologia od „El” (Bóg), „lithos” (kamień) „argos” (błyszczący) błyszczący jak oko gazeli, z greckiego „dorkas” gazela, mamy odpowiednik koptyjski. Etymologia pomija element „el”. Schenke komentuje taką etymologię w związku z perłą; „der {(Engel) des} leichte (n) Glanzstein (s)”. Guillaumont podaje jeszcze „lithargyros” jako „la litharge, le protoxyde de plomb, dont le nom apparait dans les textes alchimiques”, *De nouveaux Actes apocryphes: Les Actes de Pierre et des Douze Apôtres*, „Revue de l’histoire des religions” 196 (1979) s. 147.

³⁰ Ostatnie wyrażenie Schenke tłumaczy: „von einem Nachtquartier bis zum nächsten”.

³¹ Zwierzęta jako symbole namietności: motyw znany od czasów Filona Ał. Został wykorzystany w innych tekstach z Nag Hammadi, por. *Authentikos Logos*, NHC VI 24,20-26, *Księga Tomasza*, NHC II 139,25-30, *Egzegeza o duszy*, NHC II 127-25-29.

³² Zdaniem Schenkego przypomina to J 5,23 i n. Por. J. Sell, *A Note on a Striking Johannine Motif Found at CG VI:6,19*, „Novum Testamentum” 20 (1978) s. 232-240.

³³ W oryginale „głowa”, co może przypominać greckie *kephale*. Symbolika bram, ich liczba nie musi nawiązywać do konkretnego miasta. Dziesięć bram w nazwie miasta może oznaczać dziesięć sposobów, cnót, przymiotów, które umożliwiają wejście do miasta Lithargoela, w końcu jak się okaże miasta Jezusa Chrystusa.

³⁴ Schenke rekonstruuje początek 7 strony: „[der sei, den] er [ihr ge]ge[ben hatte, als er sie] «Wo[h]ne auf Gedu[ld]» [nannte]”.

³⁵ Krause: „inmitten der Lügen und der Pein”, Parrot: „in the midst of the apostasies and the difficulties”, Schenke: „inmitten der Wogen und der Bedrängnis durch Stürme”. Koptyjskie „bol” rozumiem jako związane z „bōl” – „zniszczenie”, „śmierć”.

Odpoczywaliśmy ` sobie przed bramą i ` rozmawialiśmy sobie. Nie było to ` zajęcie się sprawami tego świata<sup>36</sup>), ale trwaliśmy w ` rozważaniu wiary, gdy rozmawialiśmy ` o złoczyńcach na drodze, od których ` się uwolniliśmy. I oto wyszedł Lithargoel – zmieniiony z powodu nas – (15) był w postaci lekarza, ` który miał pudełko na lekarstwa ` pod pachą, a młody uczeń ` szedł za nim niosąc szkatułkę ` pełną lekarstw. (20) My jednak nie znaleźliśmy go³⁶. Odezwął ` się Piotr i powiedział mu: ` „Prosimy, abys okazał ` tę uprzejmość wobec nas, bo jesteśmy ` (tu) obcymi, i abys nas wprowadził do domu (25) Lithargoela zanim wieczór zapadnie”. Odrzekł: „Z otwartym ` sercem pragnę go wam ukazać, ` jednak dziwię się, że ` poznaliście tego dobrego człowieka, (30) bo on nie objawia się ` każdemu. On to bowiem ` jest synem wielkiego króla. ` Wypocznijcie nieco, tymczasem ` ja pójdę i uzdrowię tego oto (35) człowieka i wrócę”<sup>37</sup>. Oddalił się i wrócił ||(9,1) szybko. Wtedy rzekł do Piotra: ` „Piotrze”! Przestraszył się ` Piotr, gdyż poznał ` jego imię Piotr. Odpowiedział (5) więc Piotr Zbawcy: „Skąd mnie znasz ` i wzywasz mnie po imieniu?” Odrzekł Lithargoel: „Chcę ` cię o coś zapytać; kto dał (10) ci to imię Piotr³⁸”. Odrzekł mu: „Jezus Chrystus. Syn ` żyjącego Boga. On to ` nadał mi to imię”. Odpowiedział ` i rzekł: „To ja, rozpoznaj mnie (15) Piotrze”. Odsłonił się z okrycia, ` które miał na sobie i przez które ` zmienił się z powodu nas. Gdy ` objawił się nam prawdziwie takim ` jaki jest, upadliśmy na (20) ziemię, uczciliśmy go. ` Było nas jedenastu uczniów. ` Wyciągnął rękę, ` nakazał nam powstać. Rozmawialiśmy ` z nim pokornie. Głowy nasze (25) skłoniliśmy w zakłopotaniu, ` gdy powiedzieliśmy: „Co ` chcesz, abyśmy czynili?, ale ` daj nam siły, abyśmy czynili to, ` czego chcesz w każdym czasie” (30) Dał im pudełko z ` lekarstwami oraz szkatułkę, ` którą miał przy sobie uczeń; ` i dał im pouczenia tego rodzaju, ||(10,1) mówiąc: „Idźcie do ` miasta, z którego wysłisście, ` a które nazywa się «Siedziba», ` «Trwanie w cierpliwości» i uczcie (5) tam wszystkich, którzy uwierzyli ` w imię moje, gdyż i ja wytrwałem ` w trudach wiary. Ja sam ` dam wam waszą zapłatę. Biednym tego miasta dajcie to,(10) co potrzebne do tego, aby mogli żyć ` aż ja im dam to, co lepsze, ` to, o czym wam powiedziałem: „dam ` wam to za darmo”. Odpowiedział ` Piotr i rzekł mu: „Panie (15) ty pouczyłeś nas, abyśmy wyrzekali ` się świata i wszystkich ` rzeczy, które są na nim: pozostawiliśmy je ` z twego powodu<sup>39</sup>, o pokarm tylko na jeden dzień ` się troszczymy. (20) Gdzie znajdziemy to, co konieczne, a co nakazujesz ` nam dać ubogim?” ` Pan odpowiedział i rzekł: ` „O Piotrze! Byłoby konieczne, ` abyś zrozumiał przypowieść, (25) którą ci opowiedziałem⁴⁰. Czy nie wiesz, ` że moje imię, o którym ci pouczyłem, ` jest wartościowsze od każdego królestwa, ` a mądrość Boża ` wartościowsza jest od złota, srebra (30) i kamieni o wielkiej wartości?”⁴¹. I dał im szkatułkę ` z lekarstwami mówiąc: „Leczenie wszystkich chorych ` miasta, którzy wierzą ||(11,1) w imię moje”. Bał się Piotr ` zwrócić się do niego po raz ` drugi. Zwrócił się więc do tego, który ` był bliżej niego<sup>42</sup>, to jest do Jana:(5) „Ty zapytaj tym razem”. Wówczas ` Jan odpowiedział i rzekł: ` „Panie, obawiamy się przed ` Tobą wypowiadać wiele słów, ` ale ty wymagasz od nas (10), żebyśmy wykonywali tę sztukę, a nie ` uczyliśmy się przecież zajęć lekarskich. ` W jaki sposób będziemy leczyć ` ciało stosownie do tego, co nam powiedziałaś?”. Odrzekł mu: „Słusznie (15) powiedziałaś, Janie; wiem, ` że lekarze świata ` leczą (tylko) światowe (choroby). ` Lekarze zaś dusz ` leczą serce. Leczenie więc (20) najpierw ciała, aby ` przez nie powstały w nich ` moce uzdrawiania ` ich ciała bez lekarstwa ` tego świata, i aby wam uwierzono, (25), że posiadacie moc dla uzdrawiania⁴³”

³⁶ To znaczy nie poznaliśmy go jako Lithargoela. Piotr w wierszu 24-25 pyta owego lekarza o drogę do domu Lithargoela. Lithargoel był tak zmieniiony, że apostołowie nie mogli go rozpoznać pod przebraniem lekarza.

³⁷ Fragment 8,35-9,15 J. Sell łączy z wpływem Mt 13-19; por. J. Sell, *Simon Peter's „Confession” and the Acts of Peter and the Twelve Apostles*, „Novum Testamentum” 21 (1979) s. 344-356.

³⁸ Por. Mt 16,16. 18.

³⁹ Dla 10,15-18 por. Mt 19,27.

⁴⁰ Dla 10,25-11,1 por. Mt 10,7-10.

⁴¹ Dla 10,25-30 por. Prz 3,13-15a i 8,10-11a.

⁴² „Bliżej niego” może być aluzją do J 13,22-24, ale jeśli „bliżej niego” oznacza bliżej Piotra, aluzja ta staje się mniej wyraźna.

⁴³ Dla 11,26-12,13 por. 1 Kor 11,17-22, Jk 2,1-7; 5,1-5-6.

innych chorób, (chorób) serca. Bogaci ` ludzie miasta, ci, ` którzy nie uważali za stosowne, ` aby mnie zapytać, lecz (30) zadowolili się w swoim ` bogactwie i w swej pogardzie, ` z takimi (ludźmi) tego rodzaju ||(12,1) nie jadajcie w ich domu, ` ani nie bratajcie się z nimi, ` niech wam się nie przydarzy przychylność ` dla nich, wielu bowiem (5) sprzyjało bogatym, ponieważ ` sami grzeszą w kościołach ` i wytyczają drogę innym ` dla popełnienia (grzechów), ale wyrokujcie ` o nich słusznie, aby (10) zaszczytem została otoczona ` wasza p[osługa], a (tym samym) moje ` imię otrzymało chwałę w ` kościołach". Wówczas odpowiedzieli ` uczniowie mówiąc: „Tak, (15) to słuszne, to jest ich zadanie ` do wykonania"<sup>44</sup>. Upadli na ziemię ` oddali mu cześć. Nakazał im ` wstać i odszedł od ` nich w pokoju. Amen. (20) Dzieje Piotra ` i Dwunastu ` Apostołów.

⁴⁴ Dla 12,16-19 por. Mt 28,9,16-17.